

Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

М.В. Беденко
С.Г. Заброцька
І.Р. Дунець

Я У СВІТІ

ПІДРУЧНИК ДЛЯ 4 КЛАСУ

загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
2015

УДК 3(075.2)
ББК 60я71
Б 38

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України
від 20.07.2015 р. №777)*

Рецензенти:

*Гладюк Т.В., доцент кафедри педагогіки і методики дошкільної та початкової освіти
Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*

*Походжай Н.Я., вчитель початкових класів вищої категорії ЗОШ I-III ступенів №19
м. Тернополя, старший вчитель*

Беденко М.В.

Б 38 Я у світі : підручник для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. /
М.В. Беденко., С.Г. Заброцька, І.Р. Дунець. — Тернопіль :
Навчальна книга — Богдан, 2015. — 176 с. : іл.

ISBN 978-966-10-4122-5

**УДК 3(075.2)
ББК 60я71**

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-4122-5

© Беденко М.В., Заброцька С.Г.,
Дунець І.Р., 2015
© Навчальна книга – Богдан, 2015

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— підсумуй свої знання;

— прочитай;

— робота в парах;

— народна мудрість;

— проект.

— поміркуй, перевір себе;

— словник;

— робота в групах;

— домашнє завдання;

— фотографії;

— музика;

— картини, ілюстрації;

— відео.

Цими піктограмами (📷, 📖, 🤝, 🏠) у підручнику позначено ті його складові, які можна відкрити в електронній версії за посиланням:
<http://www.bohdan-digital.com/edu>.

Дорогий друже!

Перед тобою підручник із предмета, який називається «Я у світі». Наша розмова розпочнеться із з'ясування, що таке твоє «я», чим ти відрізняєшся від інших і як будеш змінюватися в подальшому. Згодом наша розмова торкнеться всього, що тебе оточує, — від сім'ї до людства загалом.

Щоби розмова була цікавою і змістовною, ми регулярно будемо занурюватися в історію людства і розглядати звичаї інших народів. Чому? Тому що зрозуміти правила та усні «приписи» довколишнього світу значно простіше, якщо знати, як ці правила виникли, чи звідки до нас прийшли.

У межах цього курсу ти «примірятимеш» різні соціальні ролі — сімейні, професійні, роль громадянина своєї держави і громадянина світу. Це допоможе тобі відповідально поставитися до своїх прав і обов'язків зараз і в майбутньому. Водночас ми разом з тобою розглянемо й екологічні проблеми. Наша планета настільки маленька і вразлива, що вміння жити на ній, не завдаючи шкоди, повинне формуватися в дитячому віці.

Крім звичних навчальних текстів, у нашому підручнику багато казок. Їхні сюжети, як і личить казкам, фантастичні. Проте ми їх так написали, щоб ви співпереживали не лише нашим допитливим героям, а й перейнялися проблемами, що вивчаються. І могли б цими думками поділитися під час уроку.

До підручника додається аудіо- і відеоматеріал, який дозволить розширити коло тем, що розглядаються на уроці.

Автори

Чарівний Всесвіт

Чарівний Всесвіт — просто неозорий,
І в ній Земля перлинкою пливе.
Який же дивовижний світ казковий
І на Землі усе-усе живе.
На ній рослини дивні і тварини,
Вона у фарбах вся і у красі,
І місце тут знайшлося для людини.
Планет багато, але різні всі...
Й краса оця, що серцем не збагнути,
І небо, й зорі, й вся ця дивина...
То ж тільки треба просто мудрим бути,
Щоб зрозуміти, що Земля одна.

Надія Красоткіна

Розділ 1. ЛЮДИНА

§ 1. Неповторність кожної людини

Поміркуй! Що таке неповторність людини?

Цікаво влаштована природа: в ній усе прекрасне і незвичайне. Кожен її складник необхідний і важливий, має своє місце і призначення. Людина — невід’ємна частина природи, неповторна, як і всі інші живі істоти. Вони пристосовуються до тих природних умов, у яких живуть.

Кам’янець-Подільська фортеця

Людина, на відміну від тварин, активно змінює довкілля. Вона підлаштовує його до своїх потреб, щоб добре й безпечно жити.

Завдяки розуму людина проектує, конструює, будує, виготовляє, малює, пише.

Яке місце в природі посідає людина?

У чому полягають основні властивості людини як розумної істоти?

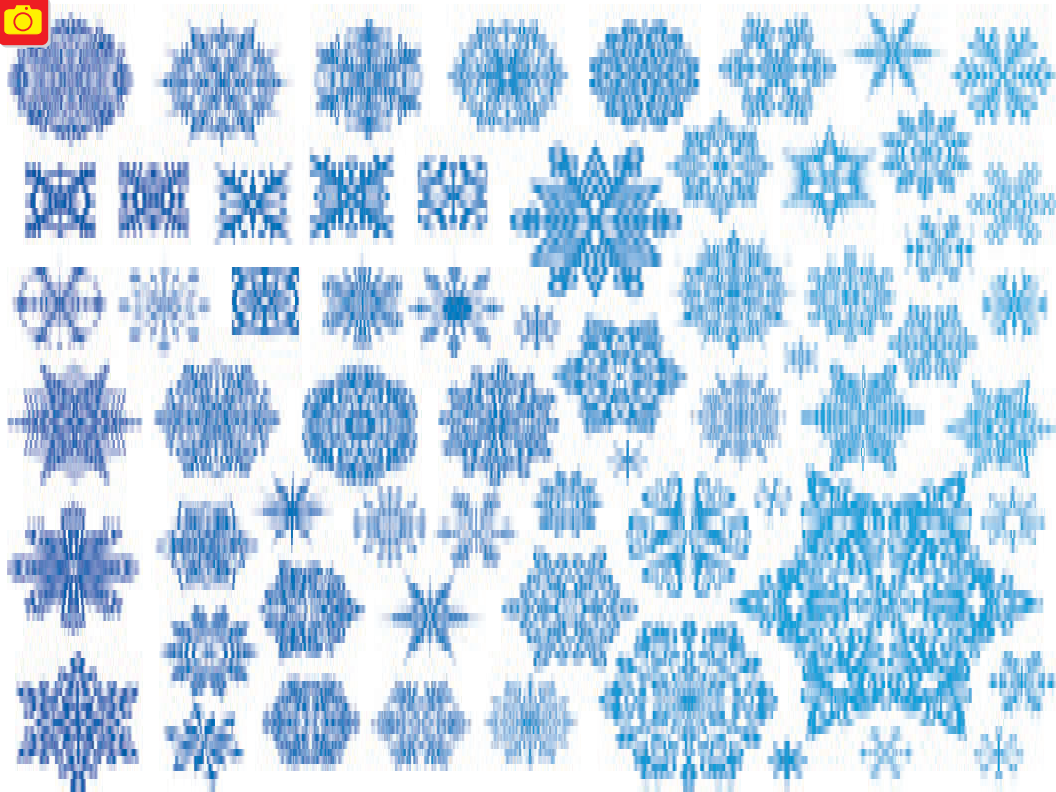

Прочитай.

Єдність несхожих

Ти любиш, коли падає сніг? Усе довкола вкривається білою м’якою ковдрою. Ти можеш кататися на санчатах і ковзанах, гратися в сніжки, дивитися, як у небі кружляють мільйони несхожих одна на одну чарівних сніжинок.

«Сніжинки ж усі однакові», — заперечиш ти. Насправді, ні. Відомо, що долаючи свій шлях з неба на землю, кожна сніжинка обростає унікальними візерунками. Всі вони різні — двох однакових сніжинок не знайти. А тепер візьми в руку жменю піску. Здавалося б, піщинки вже точно всі однаковісінькі. Але коли розглянути їх під мікроскопом, то одна піщинка — це шматочок морської мушлі, друга — висушена багато століть тому риб'яча кістка, третя — крихтний шматочок черепащачого панцира. Всі вони відрізняються одна від одної не тільки за своїм походженням, а й за виглядом.

Оскільки навіть однакові речі на перший погляд виявляються такими різними, то що ж казати про людей. Ззовні люди можуть бути трохи подібними один на одного, а близнюки видаватися геть однаковими. Але якщо пізнати

людину ближче, немов сніжинку в мікроскопі, стане зрозуміло — кожна людина унікальна за своїм характером і внутрішнім світом. Іншої такої немає.

Внутрішній світ — усе, пов'язане з людською душею, а саме: почуття, думки, емоції, мрії, бажання, прагнення, задуми тощо.

Неповторність людини — це сукупність її здібностей, зовнішності, рис характеру, поведінки.

Унікальний — незвичайний, рідкісний, винятковий, неповторний.

Прочитай вірш. Поміркуй! Що у світі неповторне? У чому проявляється твоя індивідуальність?

Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

Василь Симоненко

Прочитай.

Гостинні хатини

У давні часи жив на світі мудрий і доброзичливий народ — пізнайки. Їхні вчені прославилися на весь світ своїми винаходами. А мандрівники майже щороку відкривали новий материк або хоча б острів. Одного разу пізнайки зібрали експедицію і відправили її на пошуки ще не відкритих земель. Але трапилося нещастя. Пропливаючи повз маленький безлюдний острів, корабель вдарився об скелю і пошкодив дно. Продовжити мандрівку пізнайки не могли — треба було лагодити судно.

Це тривала і нелегка робота. Однак пізнайки, подорожуючи, вже не раз потрапляли в скрутні ситуації і завжди з них успішно виходили. Вони вирішили спустити шлюпку на воду, щоб обстежити невідомий острів. Там пізнайки швидко знайшли прісноводний струмок і озеро. На острові було дуже багато тварин і рослин.

— Погляньте, який багатий цей острів! Ми можемо оселитися на ньому, поки ремонтуємо корабель. Побудуємо невеликі будиночки і будемо кожного дня збирати фрукти і ягоди! — запропонував один із пізнайків на ім'я Трударик.

У відповідь інші лише посміялися зі свого товариша.

— Навіщо будувати хатини, якщо на кораблі і так є каюти і запаси їжі? — реготав пізнайко Лінюх.

Трударик залишився на острові сам. Дуже довго він будував собі хатину. Адже треба було нарубати дерев'яних балок, намісити глини для замащування стін,

назбирати пальмового листя для даху. Зате вдалася хатина на славу. Стіни і стеля були такими щільними, що могли захистити пізнайка від спеки, холоду і дощу. Тепер Трударикові не доводилося тулитися у тісній каюті. На сніданок він пив кокосове молоко, а на обід готував свіжу рибу з озера. Через кілька днів до нього в гості завітав інший пізнайко, Буркотун.

— Ох, зле нам стало на кораблі. З харчами сутужно, а в тісній каюті кроку не ступиш, — почав скаржитися він.

— То в чому річ? — здивувався Трударик. — Будуйся поруч!

Разом вони побудували ще одну хатину. Цього разу працювати було легше. Та й удвох вже не так сумно. День за днем на острів переселялося все більше пізнайків. А на корабель не хотів повертатися ніхто. Зрештою у каюті залишився лише Лінюх. Він жадібно перераховував залишки сухарів і щиро дивувався, чому всі його товариші виявилися такими дурнями і втекли з корабля.

Якими були пізнайки?

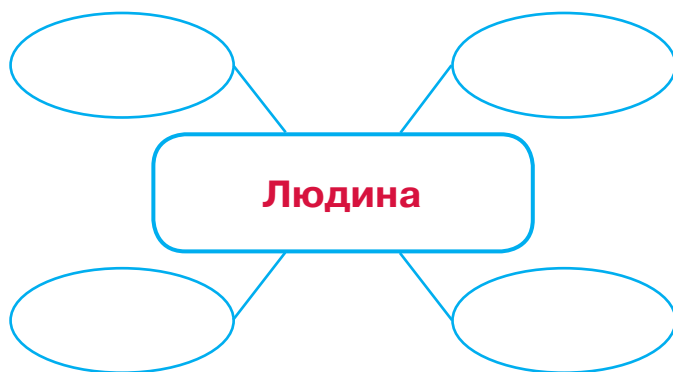
Чому більшість пізнайків вирішили жити в хатинах?

Чи всі пізнайки переселились у селище на острові?

Чи можна сказати, що пізнайки унікальні? Чому?

Створіть асоціативний куш «Людина».

Поміркуйте! Якими здібностями та вміннями ви відрізняєтесь від інших?

Підсумуй свої знання

- Людина є частиною природи і суспільства. Її життя залежить від умов існування, водночас діяльність людини впливає на ці умови.
- Кожна людина неповторна. Неповторність виявляється не тільки в зовнішності, а й у рисах характеру, здібностях, вміннях та поведінці.

Перевір себе

1. У чому неповторність людини?
2. Чому кожен із вас — неповторна особистість?
3. У чому твоя унікальність?
4. Чого ти хочеш навчитися?
5. Чим відрізняються твої друзі один від одного?

Порадсья з батьками і розкажи, чим різняться твої рідні.

§ 2. Життя людини — найбільша цінність

Поміркуй! Чому людське життя є найвищою цінністю в сучасному світі?

Чи задумувався ти над такими запитаннями:

— Що таке життя?

— Навіщо ми живемо?

— Яке має бути життя людини?

Над цими питаннями задумується кожна людина.

Життя людині дається один раз. Життя — це процес існування, набирання досвіду, розширення світогляду. Кожна людина обирає власний життєвий шлях.

Сенс (смісл) життя полягає в тому, щоб чесно працювати, дарувати людям щастя, робити добро, розвиватися інтелектуально і духовно, бути порядною і справедливою людиною. Потрібно постійно ставити перед собою мету, досягати її та йти до нових горизонтів. Потрібно бути самодостатнім, затишно почуватися в сьогоденні і позитивно дивитися в майбутнє.

Яким буде твоє життя, залежить лише від тебе.

Саме тому людське життя — найцінніше, що може бути у світі. Адже є люди, яким щодня доводиться боротися з наслідками важких хвороб, травм або з уродженими вадами. Але вони продовжують любити своє життя і цінувати кожну його мить.

Приміром, у спорті сила духу і мужність спортсменів-паралімпійців можуть бути прикладами для звичайних спортсменів.

Кожні чотири роки, відразу після Олімпійських ігор, проводяться Паралімпійські ігри, де спортсмени-інваліди змагаються

*Паралімпійська збірна
України з футболу*

між собою у різних видах спорту. Українські спортсмени досягають великих успіхів у таких змаганнях. У серпні 2014 року паралімпійська збірна України з футболу стала чемпіоном Європи. У той самий час українські плавці на чемпіонаті Європи завоювали найбільше медалей і посіли перше місце.

Прочитай прислів'я. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

Життя прожити — не поле перейти.

Мудрим ніхто не народився, а навчився.

Де є життя, там є і надія.

Які люди, таке й життя буде.

Прочитай.

Перемога над драконом

Невдовзі пізнайки вирішили піти вглиб острова і дослідити його. Виявилось, що в самому центрі острова стоїть висока гора з глибокою і темною печерою, в якій живе справжнісінький дракон. Він дуже розлютився, побачивши непроханих гостей, тому відразу погнався за ними. Пізнайки ледве втекли. Увечері вони сіли обговорити, що робити далі.

— Треба зібрати армію і перемогти дракона! — грізно вигукнув Сміливець.

— Ні! Краще дочекатися, поки дракон засне, а вночі пробратися до печери і зв'язати його, — запропонував Хитрун.

Так вони і просперечалися до самого ранку. Один лише Смичок не брав участі в суперечці. Його це не ці-

кавило. Він просто сів на ґанку і заграє на скрипці. Чарівна мелодія полинула над островом і розбудила дракона. Він ще ніколи не чув таких дивних звуків. Драконові дуже сподобалася музика, тому він передумав виганяти пізнайків. Так зародилася дружба між ними. Дракон допомагав пізнайкам збирати дрова, орати землю і поливати рослини. А іноді просто возив їх у себе на спині. Пізнайки за це пригощали його плодами цукеркового дерева. Та найбільше дракон любив слухати, як грає на скрипці Смичок.

Хто загрожував життю пізнайків на острові?

Чому пізнайки пропонували різні способи боротьби з драконом?

Доберіть прикметники до слова «життя».

Поміркуйте! Що означає вислів видатного італійського вченого, митця і мислителя Леонардо да Вінчі: «Пам'ятай, життя — це подарунок; і той, хто його не цінує, на цей подарунок не заслуговує».

Прочитай вірш.

Мамине слово

Я в світ прийшов із маминого слова,
пробився, наче із яйця пташа.
Та наді мною шкаралупа нова —
і в ній тепер живе моя душа.
То — космосу яйце. Я бачу в ньому
вогненні тріщини, коли заграє грім.
Та не дійду ніколи до пролому,
що міг би стати виходом моїм.
Вертаюся до рідного порога,
будую над собою укриття...
Від матері до матері дорога —
це просто називається — життя!

Дмитро Павличко

Чи може людина жити без душі, якої не бачимо, але відчуваємо у своєму серці?

Чому саме рідна мова, на твою думку, є такою важливою для кожної людини?

З чим порівнює поет народження людини?

Підсумуй свої знання

Життя людини — це найвища цінність. У кожної людини життя унікальне й неповторне. Життя треба берегти і шанувати.

Перевір себе

1. Чому людське життя є найвищою цінністю?
2. Як людина має ставитися до свого життя? Життя інших людей?
3. Яку цінність для України становить кожний із вас?
4. Як треба прожити життя?

